

Özgür Toplum Bünyesinde Zenginlik Nasıl Artırılır?

Esra Arslan

İstanbul Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
4. Sınıf

Özgür Toplum Bünyesinde Zenginlik Nasıl Artırılır¹

Doğanın insanlara yüklemiş olduğu ihtiyaç ve zorunluluklar karşısında doğa bu ihtiyaç ve zorunlulukları karşılamak noktasında yetersiz kalmaktadır. Diğer canlılar bu zorundalık ve ihtiyaç dengesinde en azından eksiklikleriyle doğru orantılı şekilde birtakım yeteneklerle donatılmışlardır, örneğin aslan etoburdur ve bu ihtiyacıyla doğru orantılı bir şekilde güçlü yaratılmıştır. Buna karşılık insanın ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için ne doğanın ona bahşetmiş olduğu bir gücü ne de bir yeteneği mevcuttur. İnsanlar zayıflıklarını giderebilmeyi toplum aracılığıyla gerçekleştirirler. Her bireyin ayrı ayrı kendi için çalışması pek bir şey ifade etmeyecektir, toplum aracılığıyla bireyler güçlerini ve yeteneklerini birleştirerek sorunların üstesinden geleceklerdir. Bu duruma çözüm olarak ideolojiler eşitlik ve özgürlük gibi iki kavram öne sürmüşlerdir. Eşitlik ve özgürlük iki gerilimli hat olduğundan doğası gereği eşitlik ve özgürlüğün bir arada bulunduğu bir düzen kurgulamak ütopyacılıktan öteye gidemeyecektir. İdeolojiler bize ya eşitliği ya da özgürlüğü vaat ettiklerinden bu noktada yanıtlanması gereken soru inşa edilecek sistemde temel alınan değerlerin özünü eşitlik mi yoksa özgürlük mü oluşturmalıdır olacaktır. Tarihsel yaşanmışlıklara da baktığımızda eşitlik bazlı ideolojinin bir ürünü olan Sovyetler Birliği gibi örnekler uygulanamazlığını kanıtlamıştır. İnsan doğasını da göz önüne aldığımızda ideal düzenin özgürlük üzerine inşa edilmesi gerektiği düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

Özgürlüğün temel alınmasıyla yaratılan toplumun sahip olması gereken birtakım değerler mevcuttur. Özel mülkiyet, hukukun üstünlüğü, serbest piyasa, rekabet kurumu ve sınırlı devlet kurumu gibi iç içe geçmiş değerler özgür bir toplumun teminatını vermek noktasında önemli bir yere sahiptirler. Özgür bir toplumda zenginliğin nasıl artırılacağı ve bununla birlikte fakirliğin nasıl azaltılacağı sorunsalında birçok farklı etkenin devreye girdiğini ve birbirleriyle etkileşim içerisinde olduklarını söyleyebiliriz. Çözüm üretme sürecinde sorunun ve öne sürülen kavramların analizi öncelikli bir konumdur. Analiz sürecinin ardından ise anlamlandırılmış olan süreçle ilgili birtakım argümanlar doğrultusunda çözüm sunmak mümkün olacaktır.

Özel Mülkiyet

Ekonomik kalkınmanın anahtarı mülkiyet haklarından geçmektedir. Hayek “Kölelik Yolu” adlı eserinde özel mülkiyet ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Özel mülkiyet sistemi sadece mülkiyet sahipleri için değil, aynı zamanda onlarınkinden az olmayacak şekilde ,diğer bireyler için de özgürlüğün teminatıdır. Bu sistemde üretim araçlarının kontrolü bağımsız olarak çalışan bireyler arasında bölündüğü için hiç kimse diğer bireyler üzerinde mutlak güce sahip olamaz. Her birey ne yapacağına karar verir. Fakat üretim araçlarının tek elde toplanması durumunda, ki bu tek el toplumun tümü olabileceği gibi bir diktatör de olabilir, kontrolü elinde bulunduran kişi her halukarda diğer bireyler üzerinde mutlak güç kullanabilir.”

¹ Bu yazı Liberal Düşünce Topluluğu tarafından düzenlenen "Özgür Bir Toplumda Fakirlik Sorunu Nasıl Azaltılır? Zenginlik Nasıl Oluşur?" başlıklı, ödüllü yazı yarışmasında ikincilik ödülünü almıştır.

Totaliteryanizmin hüküm sürdüğü yerlerde hakimiyet ve mülkiyet iç içe geçmiş olduğundan sistem patrimoniyal ilişkilerin üzerine kurulur. Özgür toplumun özünü oluşturan mülkiyet haklarının korunduğu sistemlerde ise bireyler kendilerini güvence altında hisseder. Mülkiyet haklarının olmadığı bir sistem içerisinde bireyin kendi çabalarıyla elde etmiş olduğu gelirin en iyi olacağına ve güvence altında tutulacağına dair bir yorum getirmek zor görünmektedir. Hiç kimsenin yoksul, bencil veya silik olmaması adına özel mülkiyet yok edilemez, böyle bir durumda özgürlükten söz edemeyiz. Bu durumda başarısızlığın, özgürlüğün bedeli olduğunu vurgulamak gereklidir. Böyle bir sistemin aksinin de eşitliği sağlayıp kaynakların etkin kullanımını sağlayacağı oldukça şüphelidir. 1958 de Çin’de Mao’nun büyük sıçrama politikası kapsamında toprakların kolektif bir şekilde işletilmeye başlanması üretimde düşüşlere yol açarak büyük bir kıtlığın yaşanmasına yol açmıştır, Benzer bir durum 1932-1933’de SSCB’de Stalin’in özel toprak sahiplerini ortadan kaldırmak amacıyla kolektivizasyon faaliyetleri bu yıllarda büyük bir kıtlığın yaşanmasına yol açmış ve 8 milyon kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Özel mülkiyet bireylere mülkiyetlerini diledikleri gibi işletebilme ve devretme hakkını sunar. Güç kullanımını yasaklayan böyle bir sistem işbirliğini teşvik edecektir. Refahın artması, kaynakların etkin fiyatlandırılması ve dağıtımı özel mülkiyet haklarının geliştirilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Hayek in de belirttiği üzere:

“Modern sanayileşmenin gelişmesi, daha güçlü olan hükümetler sayesinde değil, Rönesans dönemindeki İtalyan şehirleri, Güney Almanya ve deniz seviyesinden düşük olan (Benelüks) ülkeleri ve daha sonra baskı olmadan yönetilen İngiltere sayesinde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, savaşçı yöntemlerden ziyade burjuvaziyle yönetilen ülkelerde modern sanayi gelişmişti. **Mülkiyetin nasıl kullanılacağı konusunda hükümetin yönlendirmesi yerine mülkiyetin korunması hizmetlerin mübadelesi için bilgi ağının gelişmesinin temellerinin atılmasına sebebiyet vermiş, bu sayede sistemin çerçevesi belirlenip genişlemiştir**”

Ekonomik büyüme teorileri, üretim yasaları ve nesnelerin arasındaki ilişkileri temel alırken insanlar arasındaki etkileşimi ikincil plana koyar; ancak bir ekonomik modelin azalan verim durumunu gösterdiği süreçlerde bunun karşılığı dünyada artan bir verim durumuna işaret edebilir. Adam Smith karın kısa vadede düşmesine karşılık uzun vadede maliyetlerin azalacağına inanıyordu. Girişimcilerin ve kapitalistlerin uzun vadede yapmış olduğu yatırımlar maliyetlerin düşmesine yardımcı olacaktır.²

Batı devletlerinde mülkiyet haklarının korunduğu güçlü sistemler mevcuttur bunun sebebi, onların etkin bir şekilde mülkiyet haklarından yararlanmalarından kaynaklanmaktadır. Bu devletlerin toprak sistemleri ve mülkiyet haklarına ilişkin düzenlemeleri farklı olmasına rağmen buluşulan ortak payda bireylerin mülkiyet haklarının korunduğu sistemlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde mülkiyet haklarının yer aldığını görüyoruz; ancak yasama, yürütme yargı organlarının bu gelişme sürecine ayak uyduramamalarıyla mülkiyetin korunmasına ilişkin gerekli kurumların oluşturulamamış olduğu göze

² Gerald P. O’Driscoll Jr. & Lee Holkins, Ekonomik Kalkınmanın Anahtarı Mülkiyet Hakları, çev. Suphi Aslanoğlu **Piyasa**, sayı 9 , kış-2004, s.57-67

çarpmaktadır. Hukuki çerçeveden yoksunluk ise bu hakların ticaret konusu olmalarına engel olmaktadır.³

Türkiye örneği açısından bir yorum getirmek istediğimiz taktirde tarihsel arka planda bize sunulanın dışında bir bakış açısı geliştirmemiz mümkündür. Bugüne kadar Osmanlı İmparatorluğunun yapısının kusursuz işleyiş düzeni ve şanlı tarihi, beş yüz yıl ayakta kalmayı başarabilmiş merkezi yapısı bize emsalsiz bir örnek olarak sunulmuştur. Avrupa kendi içinde çalkalanıp Rönesans ve Reform gibi süreçlerden geçerken imparatorlukta istikrar mevcuttu. Osmanlı İmparatorluğunun kendine özgü geliştirmiş olduğu merkezi yapısında toprak sistemi önemli bir yere sahiptir. Özel mülkiyetin, küçük bir sınıf dışında, bireylere hak olarak tanınmadığı merkezi sistem, dönem içinde istikrarı tesis etmede önemli bir role sahip olsa da bu sistemin uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olduğunu savunabiliriz. Özel mülkiyet kavramından yoksun bir kültür olarak bu olguyu tam olarak benimseyebilme ve bunu uygulamaya geçirebilme noktasında sıkıntılar yaşayan bir ülke konumunda olduğumuz tezini ortaya atarken tarihsel arka yapısında buna sebep olarak Osmanlı toprak sistemine gönderme yapabiliriz.

Serbest Piyasa-Rekabet

Friedman “Kapitalizm ve Özgürlük” adlı eserinde özgürlüğe yönelik en büyük tehditlerden biri olarak zor kullanma gücünü görmektedir. Tüketici, satıcının kendisine yapacağı baskıdan diğer satıcıların varlığı aracılığıyla korunurken, satıcı da diğer tüketicilerin varlığı aracılığıyla kendini koruma imkanına sahip olacaktır. Piyasa bu düzenin oluşumunu merkezi otorite dışında kişisel olmayan bir şekilde sağlayacak ve böyle devam edecektir. Bu etkinlik siyasal otoritenin elinde baskı mekanizmasıyla yürütülürken piyasa bu baskı gücünün kaynağını ortadan kaldıracaktır. Piyasa bireylere kendi yeteneklerini geliştirebilme fırsatı sunar ve amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için gerekli imkanları sağlar. Devletin varlığı kaçınılmazdır; ancak onun işlevi oyunun kurallarını koymak ve bu kuralların uygulanmasını sağlamakla sınırlıdır. Büyük bunalım sürecinde işsizliğin ve istikrarsızlığının artmasının sebebi ekonominin yapısal istikrarsızlığı değil devletin yanlış düzenlemeleriyle ilişkili bir süreçtir. Döviz kurlarına devlet müdahalesine karşı çıkan Friedman serbest kur sistemini savunarak yönetsel müdahalelerin istikrarsızlığı çözmeyeceğini aksine durumu daha da kötüleştireceğini savunmaktadır. Ekonomik refah açısından öngörülen kendiliğinden işleyecek olan bir piyasa düzenidir.⁴

Özgür bir toplumun temel kurumları içinde rekabet kurumu gelmektedir. Rekabetin olmadığı sosyalist ya da devletçi ekonomik düzenlerde kalite ve verimliliğin düşük olduğu gözlemlenir piyasa ekonomisinin temel kurumlarından biri olan rekabet sayesinde üreticiler piyasadaki varlıklarını sürdürebilmek adına daha kaliteli ve daha az maliyetli mal ve hizmet sunmak için çaba harcarlar . Devlet piyasa düzeninde rekabet kurumunu oluşturmak ve haksız rekabeti önlemekle yükümlüdür.

³ Hernando de Soto, Economic Reform Today, çev: Ayşe G. Akalın ,1996/1,s 2-9, söyleşi

⁴ Milton Friedman, **Kapitalizm ve Özgürlük**, çev: Doğan Erberk, Nilgün Himmetoğlu, Altın kitaplar yayınevi, İstanbul, 1988, s,34-40

Rekabet kurumu birçok işvereni birtakım haklar ve faydalar sunma noktasında zorlayıcı bir etkiye sahip olacaktır, böylece ücretli tatil, hastalık izni, hayat sigortası emeklilik gibi konularda kazanımlar elde edilebilecektir. İşsizliğin ortaya çıkmasının sebebi ise devletin kanun ve regülasyonlar yoluyla müdahaleci yaklaşımıyla ilintilidir. İşsizliğin yükselmesini önlemek bireysel özgürlük ve teşebbüs ruhuyla gerçekleşecek bir durumdur aksi durumda işsizlik oranı muhtemelen yükselecektir.⁵

Rekabet konusu az gelişmiş ülkelerin daha çok üzerinde durdukları bir konu haline gelmekle birlikte henüz yetersiz tecrübeye sahip oldukları göze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkeler rekabet yasalarını ve bu yöndeki politikalarını sanayileşme sürecinin başlarında oluşturmuşlar ve uygulamaya başlamışlardır. Oysa az gelişmiş ülkelerde rekabet konusu 1980 lerden sonra gündeme gelmeye başlamıştır. Örneğin Güney Amerika 1990larda, Ukrayna 1992 de, Rusya 1991 de rekabet kurumunu kabul etmiştir. Özelleştirme politikaları sonrasındaki yapısal değişimler geçiren bu ülkelerde öncesinde kamu işletmeleri mevcuttu. Özelleştirmelerin etkin bir rekabet kurumuyla uygulanamamasının sonucunda tekelleşmeler ortaya çıktı. Küresel çapta gerçekleşen şirket birleşmeleri rekabet politikasına sahip olma zorunluluklarının bir diğer nedenidir. Birleşmelerin nasıl denetim altına alınacağı sorunsalı ise rekabet politikasının küresel bir düzlemde yürütülmesiyle gerçekleşecektir. Buna çözüm olarak sunulan Dünya Ticaret Örgütü tarafından oluşturulması öngörülen bir küresel rekabet ortamı hala tartışılan bir konu olarak süregelmektedir.⁶

Vergiler

Bertrand de Jouvenal ın iktidarın temelleri adlı kitabında belirttiği üzere feodal düzende mülkiyet kavramının olmadığı başkaları adına çalışan bireylere bu dönemden kurtuluşu vadeden kralların başa gelişiyle iktidar sembolik olarak değişmiş bu kez de ağır vergiler insanların kendi ürettiklerinin üzerindeki yetkisini yüksek oranda kısıtlamıştır. Bu tarihsel süreçte hep bir kısır döngü şeklinde devam etmiş vergilerden muzdarip olan insanların zaafılarını kullanan iktidar meraklıları yönetime gelir gelmez ironik bir şekilde daha ağır vergilerin halkın sırtına binmesine neden olarak bireylerin mülkleri ve kazançları üzerindeki tasarruflarını sınırlandırmışlardır.⁷

Devlet vatandaşlarının gelirlerinin sahibi değildir ve onlar üzerinde mutlak tasarruf yetkisinden söz etmek mümkün olmayacaktır. İnsanların bir kısmının zorla çalıştırılarak gelirlerine el konulması yoluyla, bunun bedelini ödemeyenlerin veya buna istekli olmayanların adına sömürülürler Özgür bir toplumda vergilendirme sistemi daha doğrusu devlet hizmetlerinin karşılığının ödenmesi gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilecektir. Bir devletin temin edeceği silahlı kuvvet, polis, mahkeme gibi hizmetler bireylerin çıkarlarını doğrudan etkilediği için bireyler bu hizmetlere ödeme yapma isteğine sahip olacaklardır. Ülkelerin işgalden korunması daha fazla imkana sahip olanlar açısından

⁵ Politic Causes Unemployment, www.mises.org (yayın tarihi 13 Nisan 2005), çev: Atilla Yayla

⁶ Hasan Sabır, **Az Gelişmiş Ülkelerde Rekabet ve Kalkınma**, derin yayınları, 2010

⁷ Bertrand de Jouvenal, **İktidarın Temelleri**, çev:Nejat Muallimoğlu, bileşik yayınları, 2000

kendi çıkarlarıyla doğru orantılı olduğundan silahlı kuvvetlere yapılan yatırımlar, nüfusun küçük bir bölümünün bu imkanlardan yoksun olması, bu imkana sahip olanlar açısından fazla bir maliyet getirmeyecektir. Böylece nüfusun bir kısmı dolaylı olarak yarar sağlamış olacaktır, bu durum ise bireylerin kendi çıkarları doğrultusunda yaptıkları harcamaların bir sonucu olarak nitelendirilebilir. Devletin gönüllü olarak finanse edildiği bir sistemde bireyler devleti, vatandaşların efendisi olarak değil hizmetçisi olarak görecektirler. Gönüllük esasına dayalı bir düzenin inşası özgür toplumun inşa sürecinde ilk değil son adımı teşkil ettiğinden, öncelik temel prensip ve kuralların kurulmasına yöneliktir⁸

Ekonominin Kayıt Altına Alınması

Zenginlik ve refahın yaratılmasında sermaye birikimi en önemli faktörlerden biridir. Sermayenin bu işlevi Hayek ve Marx gibi birçok iktisatçı nezdinde kabul görmüş bir realitedir. Dünyanın en zengin ve refaha ulaşmış ülkelerinin yoğun sermaye birikiminin mevcut olduğu yerlerde olduğunu gözlemliyoruz. De Soto'ya göre sermayelerin iktisadi süreçlere entegre edilmesi Batılı kapitalist ülkeler tarafından başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, dünyanın geri kalan kısmı bu entegrasyon sürecinde sıkıntılar yaşadıkları için fakir kalmışlardır. Dünyanın hemen her yerinde potansiyel açıdan sermaye mevcut olmasına rağmen, Batıyı bu süreçte bir adım önde kılan mülkiyeti sermayeye dönüştürebilmelerinde yatmaktadır. Gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde yoksulların sahip oldukları mallar mevcuttur; fakat mülkiyetlerine sahip olmadıkları taşınmaz malların değeri yüksektir. Bu noktada De Soto çözüm önerisi olarak ölü sermayenin sisteme kazandırılması fikrini öne atmaktadır. Mısır' da yapılan bir incelemeye göre ülkede kayıt altına alınmayan 245 milyar dolarlık bir ölü sermaye olduğuna dikkat çekilmektedir ki bu rakam yabancı sermayenin 55 katı, kahire borsasına kayıtlı ortaklıkların toplam piyasa değerinden ise 30 kat fazla olması anlamına gelmektedir. Yeni girişimcilerin ortaya çıkabilmesi yoksulların mülkiyetine sahip oldukları mal ve sermayelerinin ekonomik sürece katılmaları sonucunda mümkün olacaktır. Üçüncü dünya ülkelerinde insanların evleri varken tapuları yoktur, işleri vardır ama ortaklık kurumları mevcut değildir, ürün alırken buna dair bir sözleşmeleri yoktur. Bu ülkelerde öncelikli olarak yapılması gereken yoksulların kolay ulaşip uygulamaya koyabilecekleri bir mülkiyet sisteminin kurulmasıdır. Yabancı sermaye üzerinden bir çözüm süreci geliştirmek yerine ilk olarak yerli sermayeyi ekonomiye kazandırma yollarını arayarak kalkınma çalışmalarına başlamalıdır. Ekonominin kayıt altına alınması geri kalmış ve kalkınmış ülkeler arasındaki en önemli farklardan biridir. Asya'nın bazı bölgelerinde ve Latin Amerika gibi örneklerde görüleceği üzere arazi edinim hakları ve arazi sahipliğiyle ilgili düzenlemelerin noksanlığı büyümenin önündeki en büyük engellerden biridir.⁹

Sınırlı Devlet

⁸ Ayn Rod, Hür Toplumda devletin Finanse Edilmesi, Çev: Mustafa Erdoğan, **Liberal Düşünce Dergisi**,

⁹Tülay Tufan, Hüseyin Erkan, S. Gökşin Seylam (2011), **Kadastronun Ekonomik Kalkınmadaki Rolü**, Ankara, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

Jasay' a göre kaynakların devlet tarafından dağıtılması sorunsalı, bu kaynakları elde edip kazanan ve onları tasarruf eden bireylerin neden bu kaynaklar üzerinde söz sahibi olamamalarıyla ilintilidir. Belli bir grubun çıkarlarını korumak adına yapılan bu eylemde sonuçta bazıları için avantajlı olan bu durum bir başka grubun dezavantajlı olması anlamına gelmektedir. Buradan varılacak nihai nokta ise devletin herhangi bir müdahalede bulunmaması durumunda toplumun daha kötüye gitmeyeceği yönündedir. Refah devleti olarak adlandırılan sistemin özünde üretmeyenlerin kontrol altında tutulması adına üretenlerin bedel ödemesi amacı yatmaktadır. Jasay'ın "your dog owns your house" adlı 2002 yılında yayınlanan makalesinde sahip olunan şeyler için bir kez bedel ödendiği ve bu süreçte başkalarının katkısını kabul etmekle birlikte bunu başkalarıyla paylaşmaya gerek olmadığını vurgulamıştır. Jasay'ın düşüncesine göre köpeğin evi hırsızlardan koruyor olması evin mülkiyetini köpekle paylaşmamız gerektiği anlamına gelmez. Bir şeylerin üretim süreçlerinde mutlaka başkalarının da payı vardır, bu durumu göz ardı edemeyiz; fakat kurum ve toplumların düşünme, hareket etme yetileri yoktur bunun bir getirisi olarak da üretmezler, üretim yapabilen sadece bireyler olduğundan ötürü üretilenler üzerinde toplum değil bireyler söz sahibi olacaklardır. De Jasay paylaşım konusunda inşa edilebilecek tek sistemin gönüllülük ilkesi kapsamında gerçekleşebileceğini öngörür, kimsenin paylaşmak için zorlanmadığı ancak bu şekilde ahlaki bir düzenden bahsedebileceği noktasına vurgu yapar. Mülkün sahipleri bu mülkten faydalanıp faydalanmama konusunda tek başlarına karar verebilme yetisine sahip olmalıdırlar.¹⁰

Devlet ekonomiye maliye politikası, para politikası, regülasyonlar, yol gösterici planlama, gelir ve fiyatlar politikaları gibi araçlarla müdahale etmektedir. Bu müdahalelerin bir sonucu olarak da birtakım zaaflar ortaya çıkmaktadır. Bu müdahaleler sonucunda çoğunluk oylaması kısır bir döngüye yol açabilir, seçmenin bedavacılığı açık bütçeye ve enflasyona neden olabilir, demokrasilerde çoğunluğun azınlığı istismar ederek gelir dağılımını değiştirmesi sonucunda rant ekonomisi doğabilir, kamu sektöründe sıfır fiyatla kişisel ve erdemli malların arzı, sonsuz talep yaratması sonucunda finansman sorunları ortaya çıkabilir. Bir devletin ülke refahını sağlamak için gerçekleştirdiği müdahaleler acaba gerçekten refah arttırıcı bir etkiye mi sahiptir sorusu akla gelmektedir. Zenginliğin arttırılması ve fakirliğin azaltılmasına yönelik çözüm ekonomide devletin müdahalesinin olmamasından geçmektedir. Kendiliğinden işleyen piyasa düzeninde görünmez elin piyasada yarattığı etki sonucunda piyasa dengede kalacak ve rekabet kurumu da bu süreçte emniyet sübabı görevini görerek hem tüketicileri hem de üreticileri koruyacaktır. Bireyler ise bu sistemde yetenekleri doğrultusunda üretim sürecine katılabileceklerdir. Kendiliğinden işleyen bir piyasanın ulaştığı nihai noktada zenginlik artacak ve bireyler ise yetenekleri doğrultusunda sistemden pay alacaklardır.

Küreselleşme

Neoliberal görüşler, klasik realist anlayışın devlet merkezli, insan doğasının kötü olduğu düşüncesinden yola çıkan ve devletlerin işbirliği yapamayacaklarına ilişkin düşüncelerinin aksine

¹⁰ Deniz Altınbaş, Leviathan Ne Kadar Gereklidir, **Liberal Düşünce**, kış- bahar 2009, sayı 53-54, s.163-165

devletin tek aktör olmaktan çıkıp küreselleşme süreciyle birlikte çok uluslu şirketler gibi yeni aktörlerin de devreye girdiğini ve insan doğasının özünde iyi olduğundan hareketle devletlerin de kısa vadeli çıkarlarını bir yana bırakarak uzun vadede elde edecekleri kazanımları düşünerek işbirliği yapabilecekleri noktasına vurgu yaparlar.

Çift taraflı ticaret iki ulus arasındaki savaş riskini azaltıcı yönde bir etkiye sahiptir bundan ötürü savunma sanayi yönünde yapılacak olan yatırımlar başka noktalara kaydırılabilir. Çatışma bölgelerinde demokrasinin yatıştırıcı etkisinden daha etkili olan şey ticaretin yaratmış olduğu yatıştırıcı etkidir. İki ulusun arasındaki ticaret düzeyi ne kadar yüksekse kesintinin gerçekleşmesi durumunda da maliyet o kadar yüksek olacaktır. Zengin ve fakir ülkeler arasında gerçekleşen ticarete fakir ülkelerin ihracatçı konumunda olması zengin ülkelerdeki açık pazarların sayesinde ihtiyaç duyulan büyüme refaha katkıda bulunur. Bu konuda bir misal vermek gerekirse açık bir ABD pazarı olmasaydı ne Japonya ne de Batı Avrupa'nın ulusları II. Dünya savaşının üzerlerinde yaratmış olduğu etkinin üstesinden bu kadar çabuk gelebilirdi. Belli bir refah seviyesine ulaşmış ülkeler başka ülkeleri ekonomik siyasalarının yasal oluşumları noktasında etkileyebilirler. Örneğin Batı Almanya, Güney Kore ve Tayvan gibi ABD nin etkisinden faydalanan ekonomiler Doğu Almanya ve Kuzey Kore gibi yerlere oranla daha çok yol kat etmişlerdir. Bunun yanında zenginliğin artırılması ve fakirliğin azaltılmasına yönelik zengin ve demokratik ülkeler FDI(Foreign Direct Investment) aracılığıyla yoksul ülkelerde yatırım sağlayabilirler.¹¹

Küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde zenginlik artmış ve bundan yoksul ülkeler de paylarını almışlardır. Birbirine karşılıklı bağımlılığın ön planda olduğu bu yeni süreçte sınırlar ortadan kalkarak serbest ticaret aracılığıyla sermaye ve iş gücü dünya genelinde dolaşabilir hale gelmiştir. Sanayi üretiminin artmasına bağlı olarak dünya genelinde fakir kalmış ülkeler de bunlardan paylarını almışlardır. Sermayenin uluslararasılaşması ürünleri ucuzlaştırıp daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Özgür ticaret ürünlere erişimi hat safhaya ulaştıracaktır, üretimde uzmanlaşmanın artmasına bağlı olarak rekabet artacak ve böylece verimlilik de bununla doğru orantılı olarak artacaktır. Küreselleşmenin olumsuz olarak nitelendirilen sonuçları küreselleşmenin kendisinden kaynaklan bir durum değildir. Olumsuz olarak nitelendirilen etkileri izlenen ekonomi politikaları, siyasi kararlar, sektörler göre yatırımların yönlendirilmesi, uygun sektörlerin geliştirilmesi ve geliştirilen stratejiler gibi faktörlerle alakalıdır. Küreselleşme sürecinin etkilerini olumluya çevirebilmek bu süreçleri doğru yönetip yönlendirebilmekle doğru orantılı olacaktır.

Gelişen küreselleşme sürecinin ötesinde tarihte de bu anlayışın örneklerine rastlamak mümkündür. 1815 Viyana Kongresinin toplanış amacı ve aldığı kararlar yönünden Napolyon'un eylemlerine son verip eski Avrupa düzenini yerleştirme amacı bize görünürde sunulandı, bunun ötesinde İngiltere örneğini incelemekte fayda var. Görünüşte bu kongredeki en az kazanımı İngiltere elde etmişti. Oysa İngiltere'nin denizler üzerindeki elde ettiği üsler ticaretin sürdürülmesinde bir karakol vazifesi

¹¹ Eric Weede, Refah ve Barışın Küreselleşme Yoluyla Yayılması, çev:Orçun İmga, **Piyasa**, yaz-güz 2005, sayı15-16,s.43-53

gördüğünden deniz ticareti teminat altına alınmış ve Pax Brittanica süreci başlamıştır. Denizde sürdürülecek olan serbest ticaret ilkesi diğer Avrupa ülkeleri nezdinde de kabul görmüştür. İngiltere bu süreçte denizlerdeki ticaretin sürdürülmesinde güvenlik teminatını verdiği için birçok ülke savunma ve güvenlikle alakalı harcamalarında kısıntıya gitmiş ve bu dönemde sadece Britanya'nın değil tüm ülkelerin kazançları artmıştır. Pax Britannica olarak adlandırılan bu dönem zenginliğin tüm ülkelere aktığı bir refah dönemine işaret etmektedir.

Sonuç Yerine

Zenginliğin nasıl arttırılacağı ve buna bağlı olarak fakirliğin nasıl azaltılacağı meselesi bir bileşenin birbirine bağımlı birimleri ile ilgilidir. Ekonomik refahın sağlanması mülkiyet haklarından geçmektedir, totaliterizmin var olduğu patrimonial ilişkilere dayalı bir sistemde birey etkisiz eleman konumundadır. Gelişmekte olan ülkelerde mülkiyet haklarının yer almasına rağmen yasama, yürütme yargı organlarının bu gelişme sürecine ayak uyduramamalarının bir sonucu olarak hukuki çerçeveden yoksunluk bu hakların ticaret konusu olmalarına engel olmaktadır.

Serbest piyasa düzeninde görünmez elin piyasada yaratmış olduğu etki sonucunda piyasa dengede kalacaktır. Bu etkinlik siyasal otoritenin elinde baskı mekanizmasıyla yürütülürken piyasa bu baskı gücünün kaynağını ortadan kaldırdı. Piyasa bu düzenin oluşumunu merkezi otorite dışında kişisel olmayan bir şekilde sağlayacak ve bu böyle devam edecektir. Piyasa bireylere kendi yeteneklerini geliştirebilme fırsatı sunar ve amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için gerekli imkanları sağlar. Sistemin emniyet sübabı niteliğindeki kurumu ise rekabet olacaktır. Rekabet konusu az gelişmiş ülkelerin daha çok üzerinde durdukları bir konu haline gelmekle birlikte henüz yetersiz tecrübeye sahip oldukları göze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkeler rekabet yasalarını ve bu yöndeki politikalarını sanayileşme sürecinin başlarında oluşturmuşlar ve uygulamaya başlamışlardır. Oysa az gelişmiş ülkelerde rekabet konusu 1980 lerden sonra gündeme gelmeye başlamış olan bir konudur. Az gelişmiş ülkeler bu sürece olumlu bir şekilde entegre olmayı başardıkları taktirde epey bir yol kat etmiş olacaklardır.

Özgür bir toplumda vergilendirme sistemi daha doğrusu devlet hizmetlerinin karşılığının ödenmesi gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilecektir. Bir devletin temin edeceği silahlı kuvvet, polis, mahkeme gibi hizmetler bireylerin çıkarlarını doğrudan etkilediği için bu hizmetlere ödeme yapma isteğine sahip olacaklardır. Ülkelerin işgalden korunması daha fazla imkana sahip olanlar açısından kendi çıkarlarıyla doğru orantılı olduğundan silahlı kuvvetlere yapılan yatırımlar nüfusun küçük bir bölümünün bu imkanlardan yoksun olması bu imkana sahip olanlar açısından fazla bir maliyet getirmeyecektir. Devletin gönüllü olarak finanse edildiği bir sistemde bireyler devleti, vatandaşların efendisi olarak değil hizmetçisi olarak görecektir. Gönüllük esasına dayalı bir düzenin inşası özgür toplumun inşa sürecinde ilk değil son adımı teşkil ettiğinden, öncelik temel prensip ve kuralların kurulmasına yöneliktir.

Dünyanın hemen her yerinde potansiyel açıdan sermaye mevcut olmasına rağmen, Batıyı bu süreçte bir adım önde kılan mülkiyeti sermayeye dönüştürebilmelerinde yatmaktadır. Gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde yoksulların sahip oldukları mallar mevcuttur; fakat mülkiyetlerine sahip olmadıkları taşınmaz malların değeri yüksektir. Bu noktada De Soto çözüm önerisi olarak ölü sermayenin sisteme kazandırılması fikrini öne atmaktadır. Ekonominin kayıt altına alınması geri kalmış ve kalkınmış ülkeler arasındaki en önemli farklardan biridir. Yeni girişimcilerin ortaya çıkabilmesi yoksulların mülkiyetine sahip oldukları mal ve sermayelerinin ekonomik sürece katılmaları sonucunda mümkün olacaktır.

Devlet, ekonomiye maliye politikası, para politikası, regülasyonlar, yol gösterici planlama, gelir ve fiyatlar politikaları gibi araçlarla müdahale etmektedir. Bu müdahalelerin bir sonucu olarak da birtakım zaafılar ortaya çıkmaktadır. Bu müdahaleler sonucunda çoğunluk oylaması kısır bir döngüye yol açabilir, seçmenin bedavacılığı açık bütçeye ve enflasyona yol açabilir, demokrasilerde çoğunluğun azınlığı istismar ederek gelir dağılımını değiştirmesi sonucunda rant ekonomisi doğabilir, kamu sektöründe sıfır fiyatla kişisel ve erdemli malların arzı, sonsuz talep yaratması sonucunda finansman sorunları ortaya çıkabilir. Bir devletin ülke refahını sağlamak için gerçekleştirdiği müdahaleler acaba gerçekten refah arttırıcı bir etkiye sahip midir sorusu akla gelmektedir. Zenginliğin arttırılması ve fakirliğin azaltılmasına yönelik çözüm ekonomide devletin müdahalesinin olmamasından geçmektedir.

Küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde zenginlik artmış ve bundan yoksul ülkeler de paylarını almışlardır. Birbirine karşılıklı bağımlılığın ön planda olduğu bu yeni süreçte sınırlar ortadan kalkarak serbest ticaret aracılığıyla sermaye ve iş gücü dünya genelinde dolaşabilir hale gelmiştir. Küreselleşmenin olumsuz olarak nitelendirilen sonuçları küreselleşmenin kendisinden kaynaklanan bir durum değildir. Olumsuz olarak nitelendirilen etkileri izlenen ekonomi politikaları, siyasi kararlar, sektörler göre yatırımların yönlendirilmesi, uygun sektörlerin geliştirilmesi ve geliştirilen stratejiler gibi faktörlerle alakalıdır. Küreselleşme sürecinin etkilerini olumluya çevirebilmek bu süreçleri doğru yönetip, yönlendirebilmekle doğru orantılı olacaktır.

KAYNAKÇA

ALTINBAŞ, Deniz:Leviathan Ne Kadar Gereklidir, **Liberal Düşünce**, kış- bahar 2009,sayı 53-54

FRİEDMAN,Milton **Kapitalizm ve Özgürlük**, çev: Doğan Erberk, Nilgün Himmetoğlu, Altın kitaplar yayınevi, İstanbul, 1988, s,34-40

HOLKİNS, Lee & O'DRİSCOLL, P.Gerald Jr., Ekonomik Kalkınmanın Anahtarı Mülkiyet Hakları, çev. Suphi Aslanoğlu **Piyasa**,sayı 9 , kış-2004

JOUVENAL,Bertrand, **İktidarın Temelleri**, çev:Nejat Muallimoğlu, bileşik yayınları, 2000

ROD,Ayn Hür Toplumda Devletin Finanse Edilmesi, Çev: Mustafa Erdoğan, **Liberal Düşünce Dergisi**

SABIR,Hasan **Az Gelişmiş Ülkelerde Rekabet ve Kalkınma**, derin yayınları, 2010

SOTO,Hernando Economic Reform Today, çev: Ayşe G. Akalın ,1996/1,s 2-9, söyleşi

TUFAN,Tülay, ERKAN Hüseyin,SEYLAM, S.Gökşin, (2011),**Kadastronun Ekonomik Kalkınmadaki Rolü**, Ankara, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

WEEDE, Eric Refah ve Barışın Küreselleşme Yoluyla Yayılması, çev:Orçun İmga, **Piyasa**,yaz-güz 2005, sayı15-16

YAYLA,Atilla(çev),Politic Causes Unemployment, www.mises.org (yayın tarihi 13 Nisan 2005)

